

**Штаб 1-го кавалерійського округу Українського військового
поселення, сл. Сватова Лучка Куп'янського повіту
Слобідсько-Української, з 1835 р. – Харківської губернії**

(назва фонду)

Фонд № 1325

Опис № 2

(назва опису)

1816–1860 рр.

(крайні дати документів)

ПЕРЕДМОВА

Важливим напрямком внутрішньої політики уряду імператора Олександра I було заснування і розвиток військових поселень. Після війни з Наполеоном економіка Російської імперії була у вкрай тяжкому становищі: райони бойових дій розорені, скоротилася торгівля, фінансова система перебувала в стані глибокої кризи. Зовнішньополітичне становище вимагало збільшення армії шляхом створення навченого резерву. Рекрутські набори викликали невдоволення селян, а також поміщиків, які втрачали робочу силу. Прагнення “заощадити” на армії змусило звернутися до системи військових поселень. До того ж розселенням військ можна було б значно полегшити життя солдат, які осідаючи на постійному місці могли створити сім’ю та завести домашнє господарство. Одночасно солдати самостійно забезпечували армію продовольством і фуражем.

Питання про створення такої інституції (без обговорення в державно-владних органах) вирішувалося у 1816 р. в колі осіб, до якого, крім імператора Олександра I, входили генерали О. А. Аракчєєв, О. П. Єрмолов, генерал-лейтенант І. О. Вітт і І. Ф. Самбурський. Було вирішено піхоту розселити біля Новгород, а кавалерію – в Україні. 6 квітня 1817 р. з’явився указ імператора про наміри “дать воинам свою оседлость” і призначалися для “первого опыта” казенні поселення у Зміївському і Вовчанському повітах Слобідсько-Української губернії¹. Також було створено особливу Межову комісію для розмежування поміщицьких земель, навколо військових поселень².

На території Слобідської України було створено вісім кавалерійських округів, до яких входило у першій половині XIX ст. вісім кавалерійських полків (Друга кірасирська та Друга уланська дивізії); назви деяких з часом змінювалися:

¹ Полное собрание законов Российской империи. Первое собрание (1649 – 1825). – СПб., 1830. – Т. 34. – № 26772. – С. 179 – 180.

² Там само. – № 26673. – С. 180 – 181.

1-й округ – Катеринославський кірасирський полк (з 1837 р. – Кірасирський її імператорської високості великої княжни Марії Миколаївни полк); 2-й округ – Глухівський кірасирський полк (з 1832 р. – Кірасирський його імператорської високості великого князя Михайла Павловича полк); 3-й округ – Астраханський кірасирський полк (з 1838 р. – Кірасирський принца Вільгельма Пруського полк); 4-й округ – Псковський кірасирський полк; 5-й округ – Білгородський уланський полк; 6-й округ – Чугуївський уланський полк; 7-й округ – Борисоглібський уланський полк; 8-й округ – Серпухівський уланський полк.

Фонд 1325 надійшов у ЦДІА УРСР з Державного архіву Харківської області у 1954 р.³ Фонд містить документи штабу 1-го Кавалерійського округу Українського військового поселення (до 1836 р. – 1-й округ військового поселення Катеринославського кірасирського полку). Центр округу розміщувався у слободі Сватова Лучка (з 1832 р. Новий Катеринославль) Куп'янського пов. Слобідсько-Української губернії (нині смт. Сватове Сватівського району Луганської області).

Документи фонду 1325 (оп. 1, 2) хронологічно охоплюють 1806 – 1860 рр. Найбільш ранніми з них є журнали реєстрації вхідних документів Сватоволуцького волосного правління та ревізькі сказки слобід Сватова Лучка й Нижня Дуванка.

Діловодна документація органів управління військовими поселеннями дозволяє провести точне датування різних подій, розкриває спосіб управління військовими поселеннями.

Журнали вхідних і вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку (з 1836 р. Комітету 1-го Кавалерійського округу Українського військового поселення) містять резолюції і розпорядження полкових і дивізійних командирів, рапорти командирів волостей, внутрішні розпорядження з кадрових та господарчих питань, вирішення майнових суперечок тощо.

³ ЦДІАК України, справа фонду 1325, арк. 1.

У журналах засідань Комітету полкового управління фіксувалися справи, які потребували особливого розгляду і стосувалися будівництва, забезпечення поселян дровами, фуражем тощо.

Статистичні відомості про родини військових поселян дають посімейні списки поселених ескадронів. З середини 1830-х рр. велися чергові рекрутські списки, до яких вносилися лише відомості про військових поселян та їх дітей чоловічої статі.

Загальну уяву про стан 1-го Кавалерійського округу розкривають справи щодо здачі та приймання округу у 1829 р. та у 1849 р. Дані справи містять інформацію про кількість і якість будівель, майна, амуніції і обмундирування, інструментів, коней; про особовий склад; про стан архіву.

Судові справи військових поселян показують особливості судочинства у військових поселеннях. В них містяться витяги з військового законодавства, протоколи допитів, формуляри правопорушників, листування, вирoki. Понад половина злочинів пов'язані з порушенням горілчаної монополії – корчмування – незаконне виробництво та продаж алкоголю, також на території військового поселення було заборонено вживати алкоголь куплений за межами поселення. Решта справ стосується крадіжок худоби, майна і втеч.

У фонді також містяться справи, які висвітлюють перебіг будівництва церков Покрова Пресвятої Богородиці у сл. Красна та св. Георгія у сел. Свистунівка Куп'янського пов. Харківської губ.

Інвентарні описи фонду було складено у 1944 р. з використанням діловодних заголовків, що недостатньо розкривали зміст документів, написані від руки чорнилом, що з часом майже вицвіло; крайні дати документів були визначені неточно. справи в описах було впорядковано за хронологічним порядком.

У 2012 – 2013 рр. проведено науково-технічне удосконалення описів фонду. У ході роботи уточнено та перескладено заголовки справ; визначено та уточнено крайні дати і локалізацію документів.

Територіально населені пункти 1-го Кавалерійського округу Українського військового поселення розміщувалися в межах Куп'янського повіту Слобідсько-Української губернії, відповідно в опису не вказується повіт і губернія розміщення слобід і хуторів.

Недіючий опис внесено до опису 2 на правах справи.

Опис містить такі описові статті: перша графа – порядковий номер; друга графа – діловодний номер справи; третя графа – заголовок справи; четверта графа – крайні дати документів; п'ята графа – кількість аркушів у справі; шоста графа – примітки.

Завідувач сектору відділу довідкового апарату
та обліку документів

О. С. Кузьмук

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

губ. – губернія

м. – місто

св. – святий

сел. – селище

сл. – слобода

пов. – повіт

хут. – хутір

№№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
1	Ревізська сказка сл. Нижня Дуванка Куп'янського пов. Слобідсько-Української губ.	лютий 1816 р.	97		
4	Посімейні списки 2-го взводу 1-го поселеного ескадрону округу військового поселення Катеринославського кірасирського полку (хутори Білоцерківський, Гелевериний, Гончарівський)	1829 р.	173		
5	Судова справа військових поселян Хлопоніна Т. і Кандякова А., звинувачуваних у складанні фальшивого свідчення жителям сл. Красна для переселення на Кавказ	16 липня 1828 р. – 8 липня 1829 р.	178		
6	Посімейні списки 3-го поселеного ескадрону округу військового поселення Катеринославського кірасирського полку (1-й взвод, сл. Новокрасна; 2-й взвод, сл. Тарасівка; 3-й взвод, хутори Холодне Плесо, Калинівський, Калинова Балка; 4-й взвод, хутори Маньківка, Шаповалівка)	1829 р.	455		
7	Судова справа військових поселян Гапочки Г. і Проскуріна В. звинувачуваних у корчмуванні	16 березня – 30 листопада 1829 р.	17		
8	Судова справа військового поселянина Слабкого М., звинувачуваного у корчмуванні	26 липня – 24 грудня 1829 р.	65		
9	Судова справа військового поселянина Черехахи А., звинувачуваного у корчмуванні	18 серпня – 5 листопада 1829 р.	47		
10	Судова справа військового поселянина Молодшого О., звинувачуваного у корчмуванні	2 лютого 1828 р. – 21 листопада 1829 р.	52		
11	Судова справа військового поселянина Хлопоніна О., звинувачуваного у корчмуванні	16 квітня – 9 серпня 1830 р.	14		

№№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
14	Судові справи солдатів 7-го військово-робітничого батальону, звинувачуваних у самовільних відлучках і крадіжках казенних речей	16 березня – 19 вересня 1832 р.	171		
15	Судова справа рядового 7-го військово-робітничого батальону Подесного Є., звинувачуваного у пияцтві, поганій поведінці, ухилянні від роботи і служби та погрозі вчинити самогубство	9 квітня – 15 травня 1832 р.	55		
16	Журнал засідань Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 січня – 31 грудня 1832 р.	478		
17	Журнал вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 травня – 30 червня 1833 р.	518	Початок див. ф. 1325, оп. 1, спр. 84	
18	Журнал вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 вересня – 31 жовтня 1833 р.	525	Початок див. ф. 1325, оп. 1, спр. 85	
19	Журнал вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 липня – 31 серпня 1834 р.	502	Продовження див. ф. 1325, оп. 1, спр. 96	
20	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 січня – 30 червня 1836 р.	710	Продовження див. ф. 1325, оп. 1, спр. 120	
21	Судові справи солдатів 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення, звинувачуваних у корчмуванні, втечах зі служби, крадіжках казенних речей і худоби	11 лютого – 24 серпня 1837 р.	414		
23	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 січня – 30 червня 1837 р.	557		
24	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 липня – 31 грудня 1837 р.	381		

№№ з/п	Діло- водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
25	Черговий рекрутський список військових поселенців 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення (1-ша ділянка, сл. Новий Катеринославль; 2-га ділянка, сл. Новий Катеринославль; 3-тя ділянка, сл. Новий Катеринославль, хутори Білоцерківський, Гончарівка; 4-та ділянка, хутори Гончарівка, Коломийчиха; 5-та ділянка, хутори Коломийчиха, Куземівка)	1838 р.	394		
26	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	1 липня – 31 грудня 1838 р.	481		
27	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	4 січня – 31 грудня 1839 р.	605		
29	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 січня – 31 грудня 1840 р.	481		
30	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	2 січня – 31 грудня 1843 р.	805		
32	Журнал вхідних і вихідних документів Комітету 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	4 січня – 19 грудня 1844 р.	527		
33	Журнал вихідних документів Комітету 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 січня – 31 грудня 1845 р.	859		
36	Журнал вхідних і вихідних секретних документів Комітету 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	22 лютого 1846 р. – 7 червня 1847 р.	9		

№№ з/п	Діло-водний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
37	Журнал вихідних документів Комітету 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 січня – 23 грудня 1841 р.	664		
38	Журнал вихідних документів Комітету 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 липня – 31 грудня 1847 р.	497		
39	Журнал засідань Комітету полкового управління Катеринославського кірасирського полку	30 січня – 24 грудня 1849 р.	496		
40	Журнал вихідних документів Канцелярії резервних і поселених ескадронів Катеринославського кірасирського полку	13 листопада – 31 грудня 1830 р.	370	Початок див. ф. 1325, оп. 1, спр. 45	
41	Прибутково-видаткова книга офіцерської допоміжної каси 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 січня 1849 р. – 1 січня 1850 р.	48		
42	Журнал вихідних документів Комітету 1-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	2 січня – 31 грудня 1852 р.	354		
43	Черговий рекрутський список військових поселенців 3-ї поселеної волості 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення (4-та ділянка, слобід Тарасівка, Новокрасна, сел. Маньківка)	1853 р.	60		
45	Посімейні списки 4-го взводу 2-го поселеного ескадрону округу військового поселення Катеринославського кірасирського полку (хуторів Свистунівка, Швачківка, Попасний)	1834 р.	108		
46	Відомість про доставку дубових колод для будівництва госпіталю у сл. Новий Катеринославль	б/д	2		
48	Черговий рекрутський список військових поселенців округу військового поселення 2-го поселеного ескадрону Катеринославського кірасирського полку ([3-тя] ділянка)	1835 р.	72		

№№ з/п	Діловодний номер	Заголовок справи	Крайні дати	Кількість арк.	Примітки
52		Прибутково-видаткова книга офіцерської допоміжної каси 1-го кавалерійського округу Українського військового поселення	1 січня 1844 р. – 1 січня 1845 р.	40	
53		Судові справи військових поселян, звинувачуваних у корчмуванні	21 лютого 1851 р. – 10 січня 1852 р.	198	
57		Діловодний опис справ 1 кавалерійського округу Українського поселення за 1779 – 1858 роки	1826 – 1860 рр.	103	
58		Недіючий опис, складений в Державному архіві Харківської області в 1944 році		30	